

Logică și structuri discrete
Automate finite și expresii regulate

Marius Minea
marius@cs.upt.ro

<http://www.cs.upt.ro/~marius/curs/lsd/>

27 noiembrie 2017

În cursul de azi

Sisteme cu comportament simplu: *automate*

un model pentru calcule cu *memorie finită*

Limbaje (multimi de siruri) de o formă simplă:

concatenare, alternativă, repetiție

Un exemplu: automatul de cafea

acțiuni (utilizator): introdu *fisă*, apasă *buton răspuns* (automat): *toarnă cafea*

După o acțiune *se întâmplă* ceva ?

<i>buton</i>	nu
<i>fisă</i>	nu imediat
<i>fisă buton</i>	da

fisă a avut un efect *intern*: automatul a trecut în altă *stare* (se *comportă altfel* la acțiunea *buton*)

<i>fisă fisă buton buton</i>	dă două cafele ?
dacă da, câte fise poate ține minte ?	

Automate în practică

Multe sisteme se pot modela ca automate:

numărătoare, afișaje, control simplu pornit/oprit

protocole de comunicație: trimite, primește, așteaptă, ...

Automatele sunt un *model* pentru ce se poate *calcula*

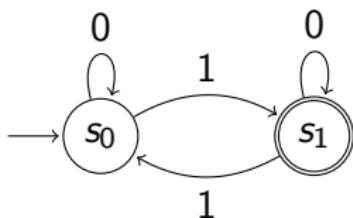
cu *memorie finită* (automate cu număr finit de stări)

Alte probleme legate de automate:

Testarea cu diverse *secvențe de intrări*: corespunde specificației?

Putem *învăța* (deduce) forma automatului din comportament?

Un automat foarte simplu

începe în *starea* s_0
când primește 1, schimbă starea
când primește 0, stă pe loc

După un sir cu număr *par de 1*, automatul va fi în s_0

După un sir cu număr *impar de 1*, automatul va fi în s_1

⇒ automatul poate *deosebi* cele două feluri de siruri

Dacă vrem un număr impar de 1, marcăm s_1 ca *stare acceptoare sir acceptat*: doar dacă la final automatul e în stare acceptoare

⇒ automatul definește o *multime de siruri*, adică un *limbaj*

Ce e un limbaj

Alfabetul e o mulțime de *simboluri* (caractere)

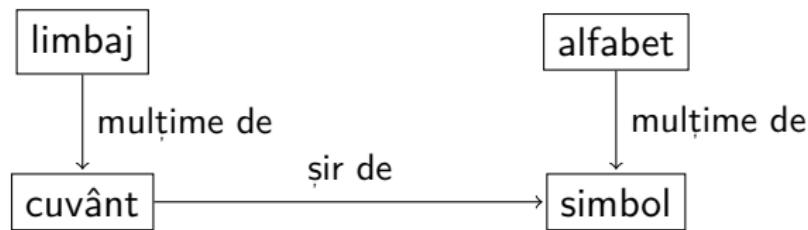
$\{a, b, c\}$ sau $\{0, 1\}$ sau $\{0, 1, \dots, 9\}$, ...

Cu simbolurile din alfabet putem forma *șiruri* (*cuvinte*, secvențe):
 aba , 010010 , 437 , ...

Un *limbaj* e o *mulțime de cuvinte* (șiruri)

ca orice mulțime, definită explicit: $\{a, ab, ac, abc\}$

sau după o regulă: șiruri de a , b , încep cu a , mai mulți a decât b

Ce e un limbaj (formal)

Fie un *alfabet* Σ : o mulțime de *simboluri* (ex. caractere)

Un *cuvânt* finit peste alfabetul Σ e un *șir de simboluri* din Σ

$a_1 a_2 \dots a_n \quad a_i \in \Sigma \quad$ oricâte în orice ordine

Notăm cu Σ^* mulțimea *tuturor* cuvintelor *finite* peste alfabetul Σ

$$\Sigma^* = \{a_1 a_2 \dots a_n \mid a_i \in \Sigma\}$$

* steaua Kleene: *repetiție (zero sau mai multe apariții)*

conține *șirul vid*: repetiție de zero ori (vezi ciclul while)

Important: Σ^* are cuvinte de lungime *nelimitată*, dar nu *infinite*

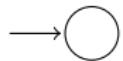
Un *limbaj formal* $\mathcal{L}$ e o mulțime de cuvinte $\mathcal{L} \subseteq \Sigma^*$, definită după anumite *reguli*: automate, expresii regulate, gramatici, etc.

limbajul șirurilor de paranteze echibrate; al șirurilor palindrom;
al șirurilor de 0 și 1 care nu au trei 0 consecutivi; etc.

Automat finit determinist (DFA)

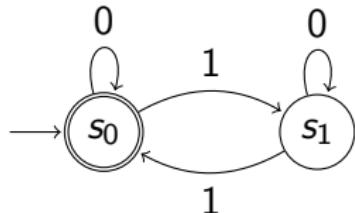
Un automat e dat de: *simbolurile* de intrare (de ex. un caracter, sau o acțiune externă, apăsarea unui buton)
stări
trecerile dintr-o stare în alta (*tranzitii*)
starea *initială*
unde vrem să ajungem (stările *acceptoare*)

Formal, un automat finit e un tuplu cu 5 elemente $(\Sigma, S, s_0, \delta, F)$

- ▶ Σ e un *alfabet* finit nevid de *simboluri* de intrare $\{a, 0, 1, \dots\}$
- ▶ S e o mulțime finită nevidă de *stări*
- ▶ $s_0 \in S$ e *starea initială* (una, în definiția uzuală)
- ▶ $\delta : S \times \Sigma \rightarrow S$ e *funcția de tranzitie*
determinist: la orice stare și intrare, o *unică* stare următoare
- ▶ $F \subseteq S$ e mulțimea stărilor *acceptoare*
în final, vrem să fim aici dacă sirul e bun (din limbaj)

Exemplu de automat determinist (1)

automat de *paritate*: acceptă siruri de 0 și 1 cu număr par de 1

sau ca tabelă de tranzitii

	0	1
s_0	s_0	s_1
s_1	s_1	s_0

s_0 e stare inițială $\rightarrow$ și acceptoare $\circlearrowleft$ în același timp

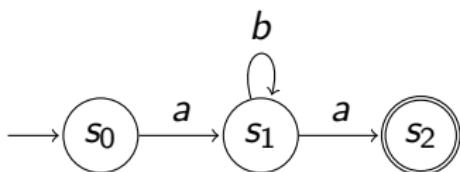
Stările acceptoare pot avea tranzitii:

aici, din s_0 se ieșe la citirea lui 1

contează starea în care ajunge când se termină sirul

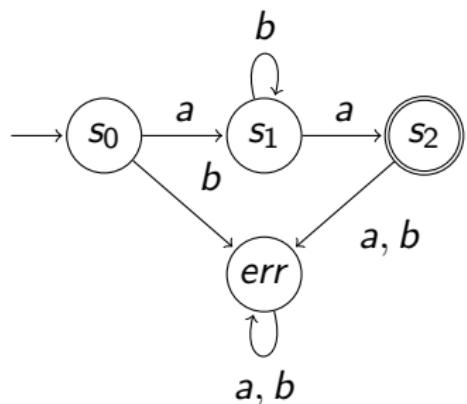
Exemplu de automat determinist (2)

automat care acceptă cuvinte cu oricărăi de b (incl. 0) între doi a

ca δ să fie definită peste tot
e necesară încă o stare *err*
în practică se poate omite

dacă dintr-o stare nu e tranziție
automatul s-a *blockat*, sirul nu e bun

Limbajul acceptat de un automat

Notăm $\varepsilon \in \Sigma^*$ cuvântul *vid* (fără niciun simbol).

Definim o funcție de tranziție $\delta^* : S \times \Sigma^* \rightarrow S$ cu intrări *cuvinte*:
în ce stare ajunge automatul pentru un cuvânt dat la intrare?

Pentru orice stare $s \in S$, definim inductiv:

$$\begin{aligned}\delta^*(s, \varepsilon) &= s && \text{cuvânt vid: nu face nimic} \\ \delta^*(s, a_1 a_2 \dots a_n) &= \delta^*(\delta(s, a_1), a_2 \dots a_n) && \text{pentru } n > 0\end{aligned}$$

Altfel spus, $\delta^*(s_0, a_1 a_2 \dots a_n) = \delta^*(s_1, a_2 \dots a_n)$ cu $s_1 = \delta(s_0, a_1)$
obținem starea s_1 după intrarea a_1 , și aplicăm δ^* pe sirul rămas

Automatul *acceptă* cuvântul $w \in \Sigma^*$ dacă și numai dacă $\delta^*(s_0, w) \in F$
(cuvântul *duce* automatul într-o stare *accepțoare*)

Cum reprezentăm un automat ?

Matrice $S \times \Sigma$ cu elemente din S
(pentru fiecare stare și intrare, starea următoare)
reprezintă *explicit* fiecare combinație

	a	b
s_0	s_0	s_1
s_1	s_1	s_0

Sau: un *dicționar* care dă pentru fiecare stare funcția de tranziție
reprezentată tot ca un *dicționar* (intrare, stare)

Dacă dintr-o stare multe simboluri duc în aceeași stare următoare,
asociem fiecărei stări:

- un dicționar (intrare, stare)
- o stare următoare *implicită* (pentru celelalte intrări)

Automate cu ieșiri

numite și *traductoare* (engl. *transducer*)

scopul: generează răspunsuri/ieșiri; nu au multime acceptoare F

în plus: un *alfabet de ieșire* Ω și o *funcție de ieșire* g

automate de tip *Moore*

ieșirea e funcție de *stare*: $g : S \rightarrow \Omega$

automate de tip *Mealy*

ieșirea e funcție de *stare* și *intrare* $g : S \times \Sigma \rightarrow \Omega$

folosite pentru a modela *circuite sevențiale*

discutate la disciplina *Logică digitală*

Intersecția, reuniunea și complementul limbajelor

Un limbaj recunoscut de un automat se numește *limbaj regulat*
vom vedea că se poate exprima prin *expresii regulate*

Automatul pentru *intersecția* a două limbaje $\mathcal{L}_1 \cap \mathcal{L}_2$
(numit ușual automatul produs)

are stări din *produsul cartezian* $S_1 \times S_2$ al stărilor
tranzitionează *simultan* în ambele automate
acceptă dacă *ambele* acceptă:

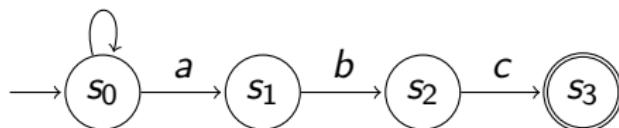
Automatul pentru *reuniunea* a două limbaje $\mathcal{L}_1 \cup \mathcal{L}_2$
tranzitionează *simultan* în ambele automate (ca mai sus)
acceptă dacă *cel puțin unul* acceptă

Automatul pentru *complement* $\bar{\mathcal{L}}$
acceptă dacă automatul original nu acceptă (complementăm $\bar{F}$)
mai întâi scriem automatul riguros complet (nu cu tranzitii lipsă)

Automate finite nedeterministe (NFA): Exemplu (1)

Exemplu: toate sirurile de a, b, c care se termină în abc

a, b, c

Din s_0 , primind simbolul a , automatul poate

- rămâne în s_0
- trece în s_1

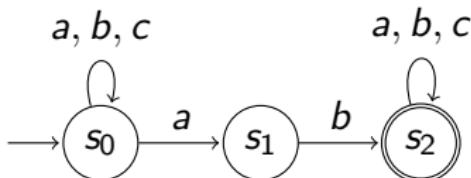
⇒ automatul poate urma *una din mai multe* căi

Un NFA acceptă dacă *există* o alegere ducând în stare acceptoare.

Dacă pentru un sir ... $\textcolor{red}{abc}$ alegem să trecem în s_1 la simbolul $\textcolor{red}{a}$ (antepenultimul simbol), sirul va fi acceptat.

Automate finite nedeterministe (NFA): Exemplu (2)

Toate sirurile de a, b, c care *contin* un subșir ab

Odată găsit ab , sirul e bun, oricum ar continua
tranzitiiile din starea acceptoare trec tot în stare acceptoare

Avantaje:

- uneori se scrie mai ușor decât un automat determinist
(trebuie să descriem calea acceptoare, nu toate celelalte)
- e util când *specificăm* un sistem: putem lăsa deschise mai multe posibilități, ne permite o alegere la implementare

Comparație: automate deterministe și nedeterministe

Funcția de tranziție e acum $\delta : S \times \Sigma \rightarrow \mathcal{P}(S)$

o *multime de stări* în care poate trece automatul (0 sau mai multe) e echivalentă cu o *relație*: orice mulțime $\subseteq S \times \Sigma \times S$ de tranziții (*stare* $\xrightarrow{\text{simbol}} \text{stare}$) definește un automat nedeterminist

Un NFA acceptă dacă *există* o alegere ducând în stare acceptoare. Acceptă sirul $a_1 a_2 \dots a_n$ dacă *există* sirul de stări $s_0 \xrightarrow{a_1} s_1 \xrightarrow{a_2} \dots \xrightarrow{a_n} s_n$ cu $s_k \in \delta(s_{k-1}, a_k)$ ($k \geq 1$) și $s_n \in F$ (acceptoare)

Un NFA poate să aibă tranziții lipsă: $\delta(s, a) = \emptyset$ (mulțimea vidă)

Nu afectează noțiunea de sir acceptat: ne interesează doar dacă *există* o cale acceptoare, chiar dacă se blochează pe altele.

Orice automat nedeterminist are un automat determinist echivalent (aceleși siruri). Prezentăm cum facem conversia.

Conversie automat nedeterminist → automat determinist

Fie un NFA $M = (\Sigma, S, s_0, \delta, F)$. Construim un DFA echivalent.

Reținem la orice pas mulțimea de stări în care s-ar putea afla M o stare în noul automat e o *multime de stări* din automatul initial
⇒ noua mulțime de stări va fi $S' = \mathcal{P}(S)$
poate fi exponential în dimensiunea inițială, $|\mathcal{P}(S)| = 2^{|S|}$

Obținem automatul *determinist* $M' = (\Sigma, S', s_0, \delta', F')$ cu

$$S' = \mathcal{P}(S)$$

$$\delta'(q, a) = \bigcup_{s \in q} \delta(s, a) \quad \text{pentru fiecare stare } s \in q \text{ cu } q \in \mathcal{P}(S),$$

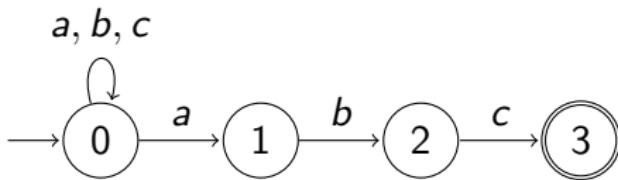
reunim multimile stărilor în care se ajunge pe simbolul a

$$F' = \{s \in S' \mid s \cap F \neq \emptyset\}$$

mulțimea stărilor care au o stare acceptoare din F

acceptă dacă *există o cale* care duce în stare acceptoare

Conversie NFA-DFA (exemplu)

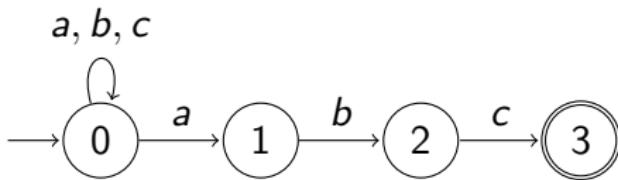

Când obținem o nouă multime
(roșu) adăugăm o linie la tabel.

Scriem tabelul de tranziție
cu multimea stărilor în care
se trece pe fiecare simbol

	a	b	c
{0}	{0, 1}	{0}	{0}

Conversie NFA-DFA (exemplu)

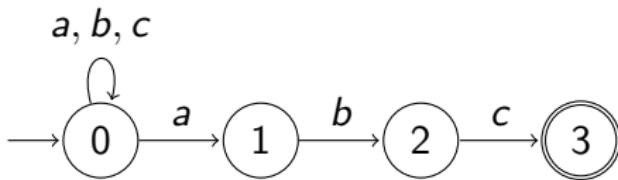

Când obținem o nouă multime (roșu) adăugăm o linie la tabel.

Scriem tabelul de tranziție cu multimea stărilor în care se trece pe fiecare simbol

	a	b	c
$\{0\}$	$\{0, 1\}$	$\{0\}$	$\{0\}$
$\{0, 1\}$	$\{0, 1\}$	$\{0, 2\}$	$\{0\}$

Conversie NFA-DFA (exemplu)

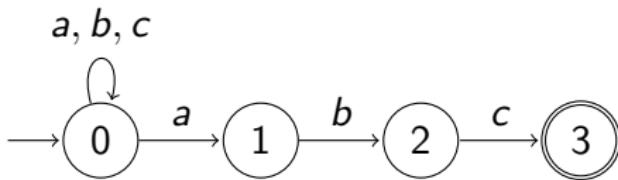

Când obținem o nouă multime (roșu) adăugăm o linie la tabel.

Scriem tabelul de tranziție cu multimea stărilor în care se trece pe fiecare simbol

	a	b	c
{0}	{0, 1}	{0}	{0}
{0, 1}	{0, 1}	{0, 2}	{0}
{0, 2}	{0, 1}	{0}	{0, 3}

Conversie NFA-DFA (exemplu)

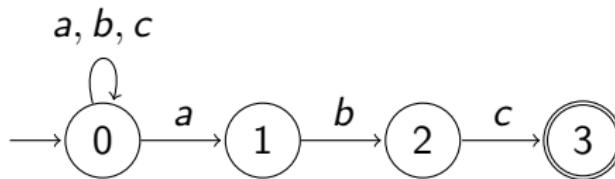

Când obținem o nouă multime (roșu) adăugăm o linie la tabel.

Scriem tabelul de tranziție cu multimea stărilor în care se trece pe fiecare simbol

	a	b	c
{0}	{0, 1}	{0}	{0}
{0, 1}	{0, 1}	{0, 2}	{0}
{0, 2}	{0, 1}	{0}	{0, 3}
{0, 3}	{0, 1}	{0}	{0}

Conversie NFA-DFA (exemplu)

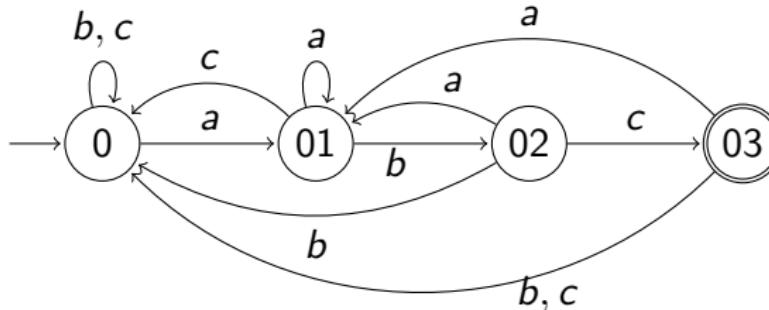

Când obținem o nouă multime (roșu) adăugăm o linie la tabel.

Scriem tabelul de tranziție cu multimea stărilor în care se trece pe fiecare simbol

	a	b	c
{0}	{0, 1}	{0}	{0}
{0, 1}	{0, 1}	{0, 2}	{0}
{0, 2}	{0, 1}	{0}	{0, 3}
{0, 3}	{0, 1}	{0}	{0}

Fiecare multime obținută devine o stare în DFA-ul rezultat

Stările acceptoare sunt cele care conțin o stare acceptoare din automatul inițial.

Un alt exemplu: mutări după o regulă

1	2	3
4	5	6
7	8	9

	a	d
{1}	{2, 4}	{5}

stare initială: 1

stare accept.: 9

$$\Sigma = \{a, d\}$$

a: mută adiacent

d: mută diagonal

Un alt exemplu: mutări după o regulă

1	2	3
4	5	6
7	8	9

	a	d
{1}	{2, 4}	{5}
{2, 4}	{1, 3, 5, 7}	{2, 4, 6, 8}

stare initială: 1

stare accept.: 9

$$\Sigma = \{a, d\}$$

a: mută adiacent

d: mută diagonal

Un alt exemplu: mutări după o regulă

1	2	3
4	5	6
7	8	9

stare initială: 1

stare accept.: 9

$$\Sigma = \{a, d\}$$

a: mută adiacent

d: mută diagonal

	a	d
{1}	{2, 4}	{5}
{2, 4}	{1, 3, 5, 7}	{2, 4, 6, 8}
{5}	{2, 4, 6, 8}	{1, 3, 7, 9}

Un alt exemplu: mutări după o regulă

1	2	3
4	5	6
7	8	9

stare inițială: 1

stare accept.: 9

$$\Sigma = \{a, d\}$$

a: mută adiacent

d: mută diagonal

	a	d
{1}	{2, 4}	{5}
{2, 4}	{1, 3, 5, 7}	{2, 4, 6, 8}
{5}	{2, 4, 6, 8}	{1, 3, 7, 9}
{1, 3, 5, 7}	{2, 4, 6, 8}	{1, 3, 5, 7, 9}

Un alt exemplu: mutări după o regulă

1	2	3
4	5	6
7	8	9

stare inițială: 1

stare accept.: 9

$\Sigma = \{a, d\}$

a: mută adiacent

d: mută diagonal

	a	d
{1}	{2, 4}	{5}
{2, 4}	{1, 3, 5, 7}	{2, 4, 6, 8}
{5}	{2, 4, 6, 8}	{1, 3, 7, 9}
{1, 3, 5, 7}	{2, 4, 6, 8}	{1, 3, 5, 7, 9}
{2, 4, 6, 8}	{1, 3, 5, 7, 9}	{2, 4, 6, 8}

Un alt exemplu: mutări după o regulă

1	2	3
4	5	6
7	8	9

stare inițială: 1

stare accept.: 9

$\Sigma = \{a, d\}$

a: mută adiacent

d: mută diagonal

	a	d
{1}	{2, 4}	{5}
{2, 4}	{1, 3, 5, 7}	{2, 4, 6, 8}
{5}	{2, 4, 6, 8}	{1, 3, 7, 9}
{1, 3, 5, 7}	{2, 4, 6, 8}	{1, 3, 5, 7, 9}
{2, 4, 6, 8}	{1, 3, 5, 7, 9}	{2, 4, 6, 8}
{1, 3, 7, 9}	{2, 4, 6, 8}	{5}

Un alt exemplu: mutări după o regulă

1	2	3
4	5	6
7	8	9

stare inițială: 1

stare accept.: 9

$$\Sigma = \{a, d\}$$

a: mută adiacent

d: mută diagonal

	a	d
{1}	{2, 4}	{5}
{2, 4}	{1, 3, 5, 7}	{2, 4, 6, 8}
{5}	{2, 4, 6, 8}	{1, 3, 7, 9}
{1, 3, 5, 7}	{2, 4, 6, 8}	{1, 3, 5, 7, 9}
{2, 4, 6, 8}	{1, 3, 5, 7, 9}	{2, 4, 6, 8}
{1, 3, 7, 9}	{2, 4, 6, 8}	{5}
{1, 3, 5, 7, 9}	{2, 4, 6, 8}	{1, 3, 5, 7, 9}

Un alt exemplu: mutări după o regulă

1	2	3
4	5	6
7	8	9

stare initială: 1

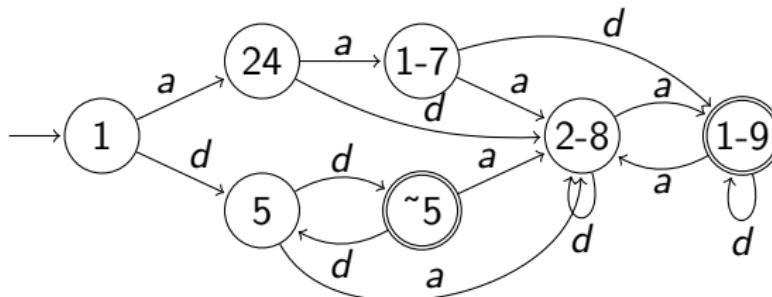
stare accept.: 9

$$\Sigma = \{a, d\}$$

a: mută adiacent

d: mută diagonal

	a	d
{1}	{2, 4}	{5}
{2, 4}	{1, 3, 5, 7}	{2, 4, 6, 8}
{5}	{2, 4, 6, 8}	{1, 3, 7, 9}
{1, 3, 5, 7}	{2, 4, 6, 8}	{1, 3, 5, 7, 9}
{2, 4, 6, 8}	{1, 3, 5, 7, 9}	{2, 4, 6, 8}
{1, 3, 7, 9}	{2, 4, 6, 8}	{5}
{1, 3, 5, 7, 9}	{2, 4, 6, 8}	{1, 3, 5, 7, 9}

$$1-7 = \{1, 3, 5, 7\}$$

$$2-8 = \{2, 4, 6, 8\}$$

$$\sim 5 = \{1, 3, 7, 9\}$$

$$1-9 = \{1, 3, 5, 7, 9\}$$

Putem exprima mai concis definiția unui limbaj?

Un limbaj = o mulțime de cuvinte peste un alfabet

Adesea ne interesează cuvinte cu structură simplă, "regulată":

un *întreg*: o secvență de cifre, eventual cu semn

un *real*: parte întreagă + parte zecimală (una din ele optională), exponent optional

un *identifier*: litere, cifre, _ începând cu literă sau _

nume de fișiere: 01-titlu.mp3, 02-alttitlu.mp3, ...

Unele limbi pot fi recunoscute eficient de *automate finite*

dar scrierea automatului ia efort

⇒ se pot scrie mai simplu ca *expresii regulate*

Operații pe limbaje

Reuniunea, intersecția și complementul limbajelor regulate
sunt limbaje regulate

Mai putem defini:

Concatenarea limbajelor

$$L_1 \cdot L_2 = \{w_1 w_2 \mid w_1 \in L_1, w_2 \in L_2\}$$

orice cuvânt din L_1 urmat de orice cuvânt din L_2

Închiderea Kleene (repetiția)

$$L^* = \{w \mid \exists n \in \mathbb{N}. w = w_1 w_2 \dots w_n, w_i \in L\}$$

concatenarea *oricărora* siruri din L , nu neapărat același sir

luând $n = 0$, rezultă *sirul vid* (niciun simbol, lungime 0)

notăm sirul vid cu epsilon: $\varepsilon \in L^*$ pentru orice $L \neq \emptyset$

Expresii regulate: definiție formală

O expresie regulată descrie un limbaj (regulat).

O expresie regulată peste un alfabet Σ e fie:

3 cazuri de bază:

$\emptyset$	limbajul vid
ε	limbajul $\{\varepsilon\}$ (cu sirul vid)
a	limbajul $\{a\}$ cu $a \in \Sigma$ (un cuvânt de o literă)

3 cazuri recursive: date e_1, e_2 expresii regulate, putem forma:

$e_1 + e_2$ reuniunea limbajelor

în practică, notată adesea $e_1 | e_2$ (alternativă, "sau")

$e_1 \cdot e_2$ concatenarea limbajelor

e_1^* închiderea Kleene a limbajului

Reguli de scriere și exemple

Omitem paranteze cănd sunt clare din relațiile de precedență
cel mai prioritar: *, apoi concatenare și apoi reuniune +
punctul pentru concatenare se omite

În practică se mai folosesc abrevierile

$e?$ pentru $e + \varepsilon$ (e, optional)

e^+ pentru $e^* \setminus \varepsilon$ (e, cel puțin o dată)

$(0 + 1)^*$ mulțimea tuturor sirurilor din 0 sau 1

$(0 + 1)^*0$ ca mai sus, încheiat cu 0 (numere pare în binar)

$1(0 + 1)^* + 0$ numere binare, fără zerouri initiale inutile

Orice expresie regulată e recunoscută de un automat

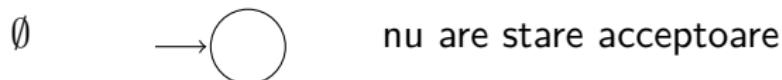
Construcție dată de Ken Thompson (creatorul UNIX, premiul Turing 1983)

Definim prin *inducție structurală*

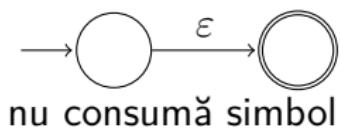
cum traducem cele 3 *cazuri de bază* de expresie regulată

cum *combinăm* automatele în cele 3 *cazuri recursive*

⇒ descompunând, convertim *orice expresie regulată* în automat

sau

în cele trei cazuri recursive, *combinăm* automatele limbajelor date

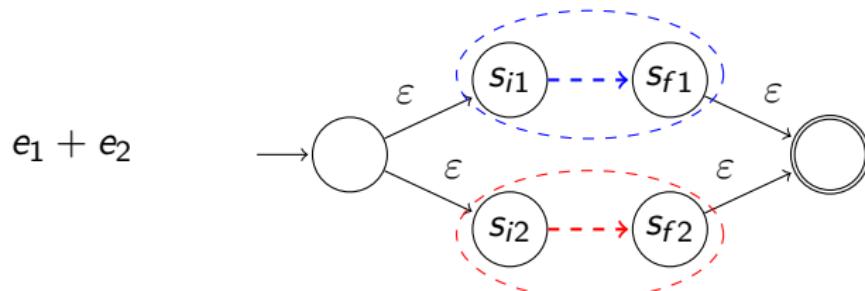
⇒ *automat finit nedeterminist* cu tranziții ε (nu consumă simbol)

Conversia în automat: Reuniune/alternativă

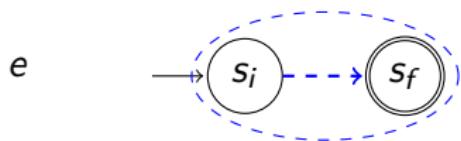
Combinăm automatele pentru cele două expresii regulate
(în oval pot fi alte stări și tranzitii)

Starea initială și finală au tranzitii ε spre/din automatele originale,
fără a consuma simboluri $\Rightarrow$ pot parurge oricare din automate

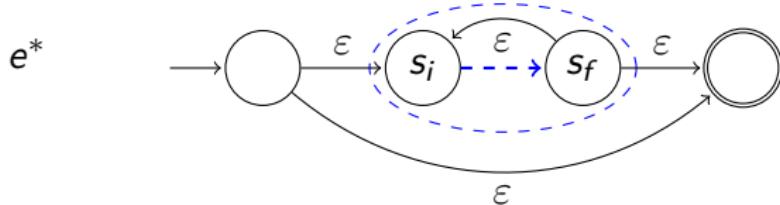

Conversia în automat: Închiderea Kleene

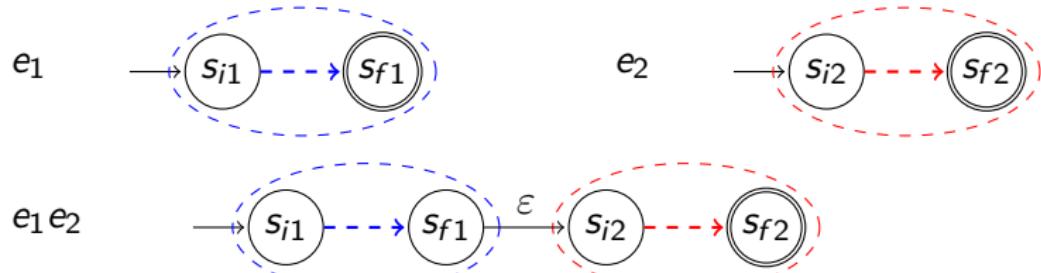

Adăugăm tranziții ε (șirul vid) care nu consumă niciun un simbol:

- închid ciclul stare finală $\xrightarrow{\varepsilon}$ inițială în automatul pentru e
- trec direct din starea inițială în cea finală (șirul vid, 0 iterații)
- leagă noua stare inițială și finală de cele ale expresiei interioare

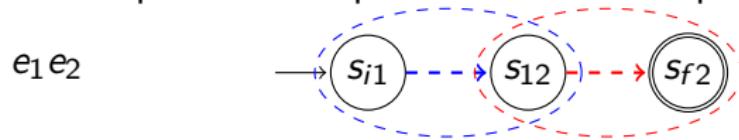
Conversia în automat: Concatenare

Construcțiile de până acum asigură:

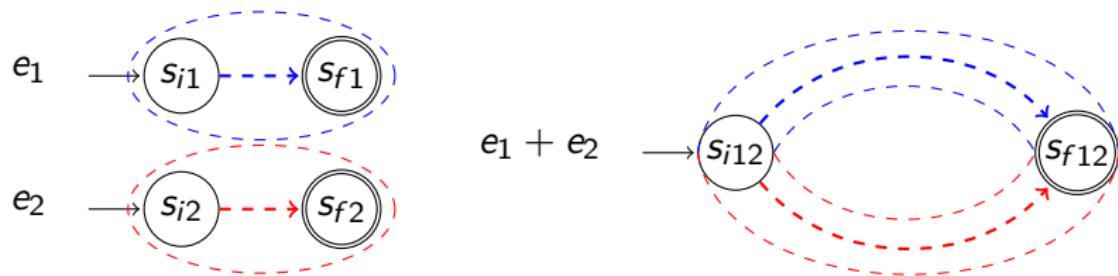
- o *unică* stare inițială, în care nu se revine
- o *unică* stare acceptoare, din care nu ies tranziții

Atunci putem contopi la concatenare capetele lui e_1 și e_2 .

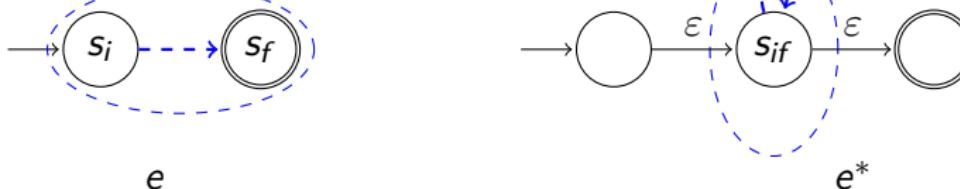

Construcții simplificate

Neavând tranziții spre starea inițială și din cea acceptoare, simplificăm:
La *alternativă*, comasăm cele două stări inițiale și finale

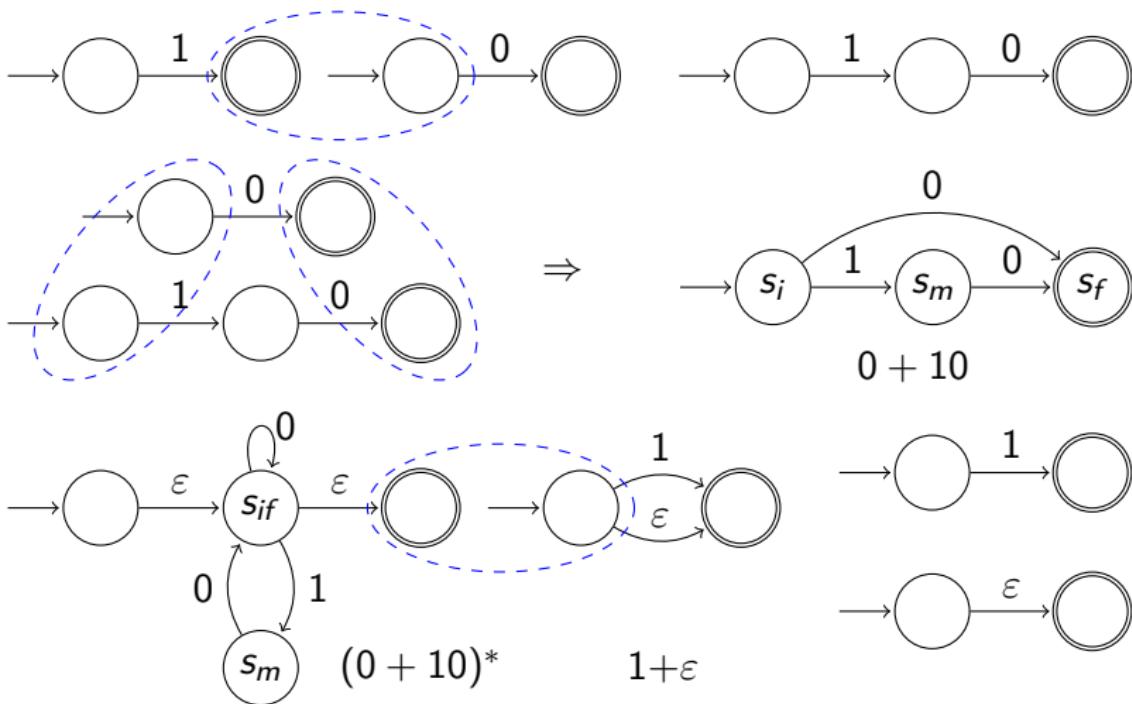

La închiderea Kleene, comasăm starea inițială cu cea finală;
cei doi ε consecutivi ne dau cazul cu zero repetiții

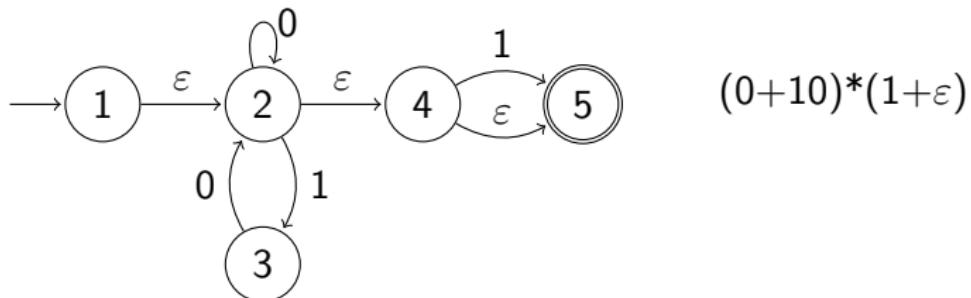

Exemplu: Conversie din expresie regulată în automat

Fie expresia regulată $(0+10)^*(1+\varepsilon)$. Construim pas cu pas:

Exemplu: Conversie din expresie regulată în automat (2)

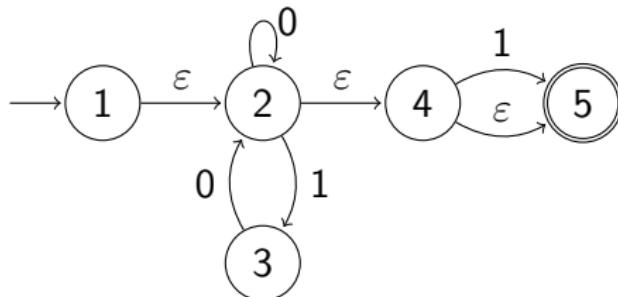
O *tranzitie ϵ* se face spontan, fără a consuma un simbol de intrare
⇒ din starea s se ajunge în orice s' legată prin oricâte ϵ -tranzitii
(*închiderea tranzitivă* a relației definite de ϵ)

Ajuns în 1, s-ar putea afla și în 2, 4 sau 5

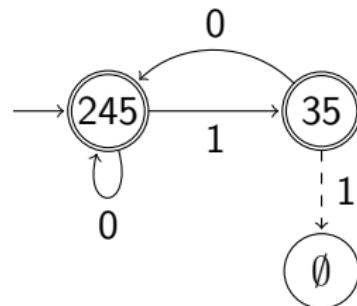
⇒ starea inițială e de fapt multimea $\{1, 2, 4, 5\}$

Ajuns în 2, s-ar putea afla și în 4 sau 5 ⇒ multimea $\{2, 4, 5\}$, etc.

Conversie din NFA cu tranziții ε în DFA

	0	1
1245	245	35
245	245	35
35	245	$\emptyset$

Tranzițiile pe 0 ne duc direct în 2, apoi prin ε în 4 și 5.

Liniile 1 și 2 au destinații identice $\Rightarrow$ stările sunt echivalente.

$\Rightarrow$ automat cu doar două stări (ignorând starea de eroare $\emptyset$)

Ambele conțin pe 5 $\Rightarrow$ sunt acceptoare.

Conversia din automat în expresie regulată

Vrem să rămânem doar cu *două noduri* (initial și acceptor), cu tranzițiile etichetate de *șiruri* (părți din expresia regulată). (extindem notația de automat doar în cadrul acelei construcții; riguros automatele consumă doar *un simbol* pe tranziție)

Dacă sunt > 1 noduri acceptoare, *adaugăm un nod acceptor unic* și ducem din fiecare stare acceptoare tranziții ε spre el

Eliminăm pe rând *fiecare nod* în afara de cel initial și acceptor:

pentru orice nod intermediar i de eliminat

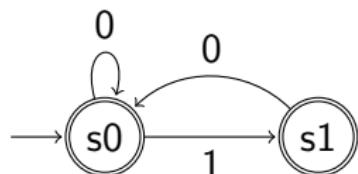
pentru orice pereche de noduri (s, d)

adăugă la muchia $s \rightarrow d$ limbajul $L_{si}L_{ij}^*L_{id}$

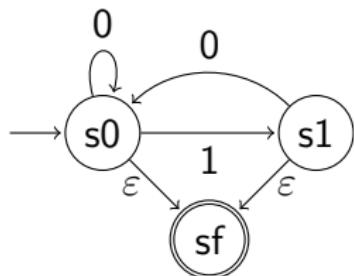
(tranziționăm din $s \rightarrow i$, repetăm indefinit $i \rightarrow i$, apoi $i \rightarrow d$)

Exemplu: Conversie din automat în expresie regulată

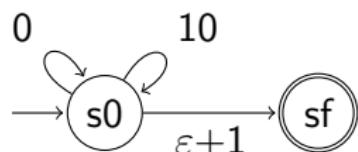
Şiruri de 0 și 1 care nu au doi 1 consecutivi
pe 1, trece în starea s_1 cu tranziție doar pe 0

Ambele stări sunt acceptoare $\Rightarrow$ adăugăm o unică stare acceptoare

Eliminăm s_1 :
 $s_0 \xrightarrow{10} s_0$
 $s_0 \xrightarrow{1\varepsilon} sf$

Obținem astfel limbajul $(0+10)^*(1+\varepsilon)$

Minimizarea automatelor

Două stări s_1 și s_2 pot fi *deosebite* dacă există un cuvânt w care dintr-una din stări conduce la o stare acceptoare, și din celalătă, nu

$$\delta^*(s_1, w) \in F \neq \delta^*(s_2, w) \in F$$

Două stări care nu pot fi deosebite sunt *echivalente*
⇒ pot fi înlocuite cu o singură stare

Un DFA e *minimal* dacă nu există un automat cu mai puține stări care acceptă același limbaj.

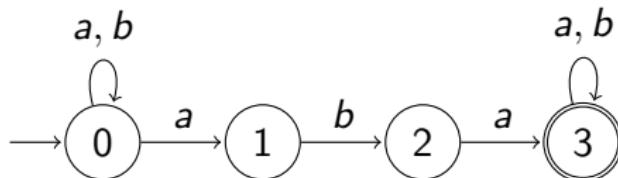
Diverse *algoritmi de minimizare* (ex. Hopcroft-Ullman, Moore)

initial, partiție cu 2 blocuri: $F, S \setminus F$ (stări acceptoare sau nu)
(o împărțire în *potențiale* clase de echivalență)

desparte un bloc din partiție dacă pe un simbol, stările nu trec
toate în același bloc din partiție (pot fi deosebite)

Conversie NFA-DFA și minimizare (exemplu)

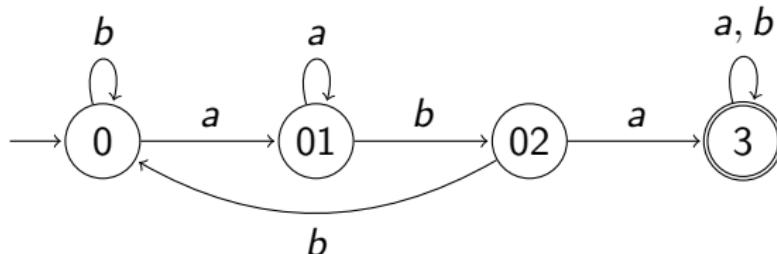
Cuvinte din a, b cu subșir aba : “ghicim” când începe subșirul dorit

	a	b
0	01	0
01	01	02
02	013	0
013	013	023
023	013	03
03	013	03

Stările care conțin 3 (stare acceptoare) sunt **accepțoare**.

Aici, ele trec tot timpul în stări accepțoare, deci sunt **echivalente** (caz simplu), și le putem comoda într-o singură stare (numită 3).

Recapitulare

Un *automat* finit determinist definește un *limbaj acceptat*.

Un astfel de limbaj se numește *limbaj regulat*.

El poate fi exprimat și printr-o *expresie regulată*.

Intersecția, reuniunea, și complementul limbajelor regulate produc *limbaje regulate*, la fel concatenarea și închiderea Kleene.

deci pot fi *recunoscute de automate finite*

Automatele finite *nedeterministe* se pot transforma în *deterministe*

deci recunosc tot limbaje regulate

dar numărul de stări poate crește exponential

Automatele finite pot fi *minimize*, comasând *stările echivalente*.

Automatele deterministe și nedeterministe și expresiile regulate au *aceeași putere expresivă* (descriu limbaje regulate).